

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет торгівлі та маркетингу
Кафедра журналістики та реклами

СИЛАБУС (SYLLABUS) Дисципліна «Інформаційні війни / Information wars»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Онофрійчук Ірина В'ячеславівна
Науковий ступінь	Кандидат економічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри журналістики та реклами
Адреса кафедри	м.Київ, вул. Кіото 19, каб. А-509, А-510
E-mail	i.gamova@knute.edu.ua
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій на сайті кафедри

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

<https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/c12a9f74e87d9154696ca0f761da2e5c.pdf>

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання не авторських ідей, розробок, тверджень, відомостей і т.п.;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-професійної програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення наданих університетом пільг;
- відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти;

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ

- відвідування занять є обов'язковим;
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / тип дисципліни	Інформаційні війни / вибіркова
Навчальний рік	2023-2024
Факультет	Факультет інформаційних технологій
Курс	3
Семестр	5-6
Освітній ступінь	Бакалавр
Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	126 «Інформаційні системи та технології»
Загальна характеристика	Кількість годин –180 Кількість кредитів – 6 Види занять: лекції, практичні, самостійна робота. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи - 48/132 Мова викладання – українська Форма викладання – очна
Підсумковий контроль	Екзамен
Програмне забезпечення	Пакет Microsoft Office
Обладнання	Проектор, комп'ютерна техніка із встановленим програмним забезпеченням та доступом до мережі Інтернет.
Необхідні попередні дисципліни	Навчальні дисципліни «Інформаційні системи і технології», «Основи теорії інформаційних систем».
Методика вивчення	Методика вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань теоретичного і практично-прикладного характеру під час лекцій, практичних занять, самостійної роботи та вивчення першоджерел і навчально-методичної літератури.
Мета і завдання	Мета навчальної дисципліни «Інформаційні війни» – формування у студентів спеціальних теоретичних знань та практичних навичок щодо методики, технології та організації інформаційної політики держави, проблем протидії інформаційним загрозам. Відповідно до вимог передбачених закладеними компетентностями та програмними результатами, оволодіння дисципліною передбачає знання основних понять ідейно-політичного домінування на основі інформаційно-комунікаційних технологій; змісту, основних характеристик та ознак поняття «інформаційний простір», «інформаційна війна»; типології концепцій та програм інформаційних війн; специфіки зовнішньої та внутрішньої політики України з погляду спеціальних інформаційних операцій; особливостей інформаційних процесів, інформаційних загроз.
Місце дисципліни в освітньо-професійній програмі	
Загальні компетентності	КЗ 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. КЗ 6. Здатність до пошуку, оброблення та узагальнення інформації з різних джерел..

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Походження терміну «інформація» та її властивості

Походження терміну «інформація», розгляд різновидів інформації. Інформаційний продукт. Основні характеристики інформаційних продуктів, інформаційних документів та інформаційних відносин.

Доступ до інформації та джерела інформації. Властивості інформації. Характерні риси інформації. Інформація як основа природи та суспільства, є ресурсом прогресу та розвитку націй. Інформація як товар. Повідомлення. Способи подання повідомлень. Шуми. Інформаційний резонанс. Замовчування та приховування інформації. Інформаціологія та інформаційні процеси. Структура аудиторії у психологічних процесах сприйняття інформації. Цифрова нерівність та інформаційне домінування. Інформаційні технології. Сутність інформаційного ресурсу. Класифікація інформаційних ресурсів. Управління інформаційними ресурсами. Інформаційні ресурси формуються в результаті діяльності як органів державної влади, так і державних і недержавних підприємств, наукових, освітніх і суспільних організацій.

Тема 2. Від комунікації до маніпуляції

Усі сфери життя нерозривно пов'язані з необхідністю постійного обміну інформацією (комунікативною діяльністю) для координації суспільного життя та індивідів зокрема, спрямованої на досягнення спільних цілей. Поняття та функції комунікації. Комунікація має три аспекти: загальний процес, безпосередню взаємодію, специфічну функцію управління. Процес та форми комунікації. Комунікативний простір. Інформаційно-комунікаційна галузь. Структура та різновиди комунікацій. Комунікації за характером аудиторії. Комунікації за джерелом повідомлення. Комунікації за каналом передачі. Міжособистісні комунікації. Горизонтальні та вертикальні комунікації. Канали інтернет-комунікацій. Засоби комунікацій. Управлінська комунікація. Політична комунікація. Соціальна комунікація. Масова комунікація. Наукова комунікація. Антитерористична комунікація.

Методи маніпуляцій. Об'єкт маніпуляції. Маніпулятивний вплив. Навіювання або сугестія. Маніпулятивні прийоми. Способи політичного маніпулювання.

Тема 3. Глобалізаційні перетворення в інформаційному суспільстві

Збільшення обсягів інформації створює умови не просто для якісних змін у суспільстві, а формує нову модель у відносинах між громадянами й країнами, трансформуючись у поняття «інформаційне суспільство», яке має стати головним інтегруючим поняттям сучасної суспільно-філософської парадигми розвитку людства. Поняття «інформаційна сфера» та «інформаційне суспільство». Їх спільні і відмінні риси. Визначення основних принципів та ознак інформаційного суспільства. Природа економіки інформаційного суспільства віддає пріоритет не державі, а особистості. Зародження концепції інформаційного суспільства. Кісьо Курокава та Тадао Умеао про інформаційне суспільство. Розвиток теорії інформаційного суспільства в працях Мартіна Бангемана. Національні інтереси в інформаційній сфері. Поділ національних інтересів в залежності від об'єкта (людини, суспільства, держави) є умовним з розумінням того, що негативна роль загроз розповсюджується одночасно на декілька чи значну кількість національних інтересів. Національні відносини. Глобалізація та складові інформаційного суспільства. В умовах глобалізації та інформатизації вирішальна роль належить інформаційній культурі в систематизації глобального світу. Вплив глобалізаційних процесів на інформаційне суспільство. Значення інформаційної політики держави для економічної, політичної, соціальної сфер. Світова інформаційна політика і перспективи розвитку інформаційного суспільства, інформаційні війни сучасності. Головні напрями і способи державної інформаційної політики. Політичні процеси в сучасному інформаційному суспільстві. Загальна характеристика політичних процесів у сучасному інформаційному суспільстві. Система політичних відносин суспільства в умовах глобальної інформатизації. Зміни в масовій та індивідуальній свідомості громадян.

Тема 4. Історичні аспекти теорії та практики інформаційно-психологічного впливу

Суть поняття «інформаційно-психологічний вплив» (ІПВ). Формування основ і практики інформаційно-психологічного впливу на противника. Старовинні способи інформаційно-психологічного впливу. Методи психологічної дії: переконання, навіювання (сугестія). Середньовічна пропаганда. Пропаганда Наполеона. Пропаганда російських полководців. Основні структурні елементи інформаційно-психологічного впливу. Дезінформування, лобіювання, маніпуляція, пропаганда, управління кризами, шантаж. Інформаційні атаки. Інформаційно-психологічний вплив на війська і населення противника в роки Першої та Другої світових війн. Створення органів інформаційно-психологічного впливу. Друкована пропаганда. Створення теорії пропаганди. Основні форми інформаційно-психологічного впливу під час Другої світової війни. Пропагандистські акції Німеччини. Пропаганда антигітлерівської коаліції. Військова пропаганда. Конверсійна пропаганда. Роз'єднувальна пропаганда. Деморалізуюча пропаганда. Пропаганда полону. Чорна пропаганда. Історія та практика пропагандистської діяльності Агітпропу СРСР 7 (1917-1991 рр.), Імперське Міністерство народного просвітництва і пропаганди (Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda) Німеччини (1933-1945 рр.).

Тема 5. Інформаційне протистояння в ході Холодної війни

Історія, динаміка і практика внутрішньополітичної пропаганди. Специфіка партійної пропаганди. Методи партійної пропаганди. Пропагандистські стратегії у політичних та виборчих кампаніях. Типологія пропаганди в умовах тоталітарного, перехідного, демократичного (відкритого) суспільства. Специфіка тотальної пропаганди. Аналіз пропагандистських акцій за різними ознаками. Роль механізмів навіювання у сучасному суспільстві. Розширення наддержавами сфери свого впливу призвело до заміни співробітництва воєнного часу протиборством, яке набрало вигляду «холодної війни», гонки озброєнь, створення військово-політичних блоків «Холодна війна» як інформаційно-психологічна війна. Історичні аспекти введення «холодної війни». Методи та форми «холодної війни». Американська стратегія «холодної війни». Етапи «холодної війни». Політична логіка глобального суперництва. Інформаційна агенція США (USIA) (1953- 1999 рр.) та інших пропагандистських структур та організацій. Біхевіоризм в дослідженні пропаганди (стимул-реакція). Модель обробки інформації Джона Уотсона (Університет Джонса Гопкінса США). Концепція деривації Вільфредо Парето. Соціальні чинники психологічних основ пропаганди.

Тема 6. Війни ХХІ століття

Історичні передумови початку ери інформаційних війн. Сутність, предмет та об'єкт інформаційних війн. Основні принципи, види та засоби інформаційних війн. Об'єкти інформаційних війн: інформаційні системи, інформаційні процеси, масова свідомість, суспільна думка, індивідуальна свідомість. Наступальні та оборонні інформаційні війни. Політична основа інформаційних війн на світовій арені. Теоретичні концепції інформаційних війн. Структурний та змістовий вимір інформаційних війн. Технологічні, пропагандистські та психологічні рівні інформаційних війн. Моделі інформаційних війн. «Вікно Овертона» або вікно можливостей. Етапи «Вікна Овертона». Концепція поширення канібалізму. Інформаційна атака.

Тема 7. Основи теорії інформаційної війни

Особливості інформаційних війн на початку ХХІ століття. Використання інформаційних технологій для знищення законних урядів. Інформаційна війна та інформаційна боротьба: основні поняття. Форми та засоби ведення інформаційної боротьби. Концепція нового політичного мислення та суть інформаційного протиборства. Інформаційна боротьба: особливості та структурні елементи. Способи ведення інформаційної боротьби. Інформаційне протиборство. Ступені інформаційного протиборства. Зміст інформаційної боротьби у мирний та загрозливий час. Особливості ведення інформаційної боротьби. Технології інформаційного впливу. Завдання інформаційної боротьби. Психологічні війни. Суть та

методика застосування психологічних війн. Технології проведення психологічних війн. Мережеві війни та їх особливості. Поняття мережевого суспільства та мережі. Особливості мережевих війн. Мережа як гнучка форма організації взаємодії різних елементів, що передбачає постійний обмін інформацією. Мережі, побудовані на основі етичного принципу. Особливості мережі: синтез ієрархії та ентропії. Клубна форма існування, легкість проникнення та розповсюдження. Радіоелектронна війна. Особливості ведення радіоелектронних війн. Кібернетична війна як різновид інформаційної війни. Цілі кібервійн: дестабілізація комп'ютерних систем, порушення доступу до державних установ та ділових центрів, створення безладу та хаосу в житті країн. Форми прояву кібервійн: вандалізм, пропаганда, шпionaж, атаки на комп'ютерні системи та сервери. Направлення діяльності різних держав по протидії кібератакам. Створення Агенції мережевої та інформаційної безпеки Європейського Союзу (2005 р.), кіберкомандування в армійських силах США та їх завдання.

Тема 8. Інформаційний тиск

Суть понять «інформаційне сегментування» та «інформаційний тиск». Інформаційний лобізм. Інформаційна агресія. Обвинувачення. Прийоми психологічної незадоволеності або розчарування. Прийоми інформаційного тиску у випадках зворотного ефекту – задоволення, підтримки, виправдовування. Методологія міжнародного інформаційного тиску. Регіональний та зовнішній міждержавний інформаційний тиск. Інформаційні конфлікти: зовнішні та внутрішні. Механізми комунікативного впливу. Страх, хаос, деструкція традиційних орієнтирів. Семіотичні механізми впливу. Когнітивні механізми впливу. Чутки і міфи. Умови виникнення чуток. Види чуток. Інформаційна війна в Руанді (1993-1994 рр.) та військова вторгнення коаліційних сил у гаві з США в Ірак (2003 р.). Інформаційне протистояння у зв'язку з агресією Грузії проти Південної Осетії в 2008 році. Роль інформаційних технологій у "помаранчевій" революції (2004-2005 рр.) в Україні. Інформаційна війна та військова інтервенція міжнародних військових сил у цивільній війні в Лівії. Громадянська та інформаційна війни в Сирії. Інформаційний супротив у ході "Євромайдану" («Революція гідності») (2014-2016 рр.) та військової інтервенції Росії в Україну (початок 24.02.2022 р.).

Тема 9. Інформаційний простір

Інформаційний простір та інформаційний суверенітет. Основними структурними складовими інформаційного простору є інформаційні поля та інформаційні потоки. До складу технологічних та організаційних компонентів інформаційного простору відносять інформаційну інфраструктуру. Суб'єкти національного інформаційного простору. Ієрархічні рівні інформаційного потоку. Зміст функціонального навантаження інформаційного простору. Ознаки інформаційного простору. Складові інформаційного простору. Інформаційне забезпечення. Громадська думка та лідери думок. Інформаційна інфраструктура є одним з основних об'єктів інформаційної сфери. Складові інформаційної інфраструктури. Електронний суверенітет держави. Призначення цифрового суверенітету. Складові цифрового суверенітету. Цифровий суверенітет: медійна інфраструктура. Засоби контролю та впливу цифрового суверенітету. Змістовна складова цифрового суверенітету.

Тема 10. Інформаційна безпека

Суть та значення інформаційної безпеки. Інформаційний контроль. Загрози інформаційної безпеки. Види загроз інформаційній безпеці. Мета інформаційної безпеки. Модель системи захисту інформації. Розвиток науково-практичного підґрунтя інформаційної безпеки. Проблемні питання інформаційної безпеки. Джерела загроз інформаційній безпеці суспільства та держави. Основні форми і способи забезпечення інформаційної безпеки держави. Об'єкти інформаційної безпеки у політичній, економічній, духовній сферах, у галузі оборони. Законодавче регулювання інформаційної безпеки в Україні та світі. Діяльність державних інститутів у справі захисту національного інформаційного простору, інформаційної безпеки та інформаційного суверенітету. Кіберзагрози.

Тема 11. Масмедіа та тероризм в системі ЗМІ

Масмедійні гравці. Джерело поширення інформації – ЗМІ. Інформаційний супровід. ЗМІ як засоби пропаганди. Вечірнє шоу новин у США «Найтлайн» з'явилося через необхідність повідомляти наприкінці кожного дня огляд інформації про перебіг кризи пов'язаний із захопленням заручників в Тегерані в 1979–1980 рр., яке тривало 444 дні. Такий принцип висвітлення зробив не лише ведучого шоу Теда Коппела зіркою ЗМІ, а й породив десятки подібних програм в інших країнах. Суспільні проблеми. Медіатероризм та проблеми антитерористичної медіа-інформаційної боротьби. Інформаційний терор. Терористичний акт. Функції тероризму. Міжнародний інститут контртерористичної політики (Ізраїль). Законодавча база щодо регулювання медіатероризму.

Тема 12. Медіаграмотність та фактчекінг

Медіаграмотність як інструмент протистояння в інформаційному просторі. Соціалізація особистості. Медіаполе особистості. Медіареальність. Критерії вибору каналів отримання інформації. Віртуальні медіа. Медіа з використанням допоміжних інструментів: штучного інтелекту та доповненої реальності. Створення новин у вигляді блокбастеру. Створення пропагандистських медіапродуктів. Відеоігри – дієвий канал впливу на дітей та підлітків. Кіберсоціалізація. Фактчек – щит від дезінформації. Фактчекінгові проекти у світі. Міжнародний кодекс фактчекінгу (The Principal Code). Базовий алгоритм перевірки фактів. Українські та міжнародні ресурси з фактологічною інформацією. Різновиди та порядок фактчекінгу. Фактчекінг як професійний стандарт журналістики. Інтернет-ресурси для перевірки інформації. Фактологічні помилки журналіста. Упередженість подачі інформації. Факт-чекер – професія сучасності.

Спіндоктор – людина, яка керує суспільною думкою в країні. Функції спіндоктора. Основні типи роботи спіндоктора. Пре-спін. Пост-спін. Торнадо-спін. Контроль кризи. Зменшення втрат. Схема роботи спіндоктора. Психологічні та професійні вимоги до спіндоктора. Забезпечення ефективної роботи спіндоктора.

Тематичний план з урахуванням годин

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Усього годин \ кредитів	з них			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Походження терміну «інформація» та її властивості	12	2	2	8	СЗ, УД, ТП
Тема 2. Від комунікації до маніпуляції	16	2	4	10	П, УД, Д
Тема 3. Глобалізаційні перетворення в інформаційному суспільстві	12	2	2	8	СЗ, УД, Д
Тема 4. Історичні аспекти теорії та практики інформаційно-психологічного впливу	20	2	6	12	П, УД, Д

Тема 5. Інформаційне протистояння в ході Холодної війни	14	2	4	8	УД, Т, ПР
Тема 6. Війни ХХІ століття	16	2	4	10	СЗ, УД, Д
Тема 7. Основи теорії інформаційної війни	22	2	8	12	СЗ, УД, Д
Тема 8. Інформаційна боротьба	10	2	4	4	УД
Тема 9. Інформаційний простір	14	2	4	8	П
Тема 10. Інформаційна безпека	14	2	4	8	С, СЗ
Тема 11. Масмедіа та тероризм в системі ЗМІ	12	2	2	8	П, ПР
Тема 12. Медіаграмотність та фактчекінг	18	2	4	12	СЗ, П
Разом	180\6	24	48	108	
<i>Підсумковий контроль - екзамен</i>					

Умовні позначення:

СЗ – ситуаційне завдання;

УД – участь у дискусії;

Д – виступ із доповіддю;

П – підготовка презентації на запропоновану тему;

ПР – письмова робота (підготовка есе, през-релізу, анонсу);

ТП – розкриття теоретичного питання;

Т- тестові завдання

Політика дисципліни

Положення	Обов'язки студента
Відвідування занять	Відвідування лекційних та практичних годин, передбачених навчальним планом є обов'язковим для усіх груп студентів стаціонарної форми навчання
Оцінювання пропущених занять	Лекційні заняття не передбачають додатково відпрацювання окрім самостійного опрацювання пропущеної теми; Практичні заняття можуть бути відпрацьовані під час наступного практичного заняття за рахунок підготовки презентації (доповіді) за поточною (пропущеною) темою.
Критерії оцінювання, виведення підсумкового балу	Кожна практична робота передбачає отримання певної кількості балів. Підготовка презентації (доповіді) передбачає такі критерії оцінки (максимально): <ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність доповіді поточній темі – 2 бали; 2. Мистецтво презентації (ораторське мистецтво, артистизм) – 4 бали; 3. Використання сучасних технологій (презентація PowerPoint) – 4 бали; 4. Наявність дискусійних питань – 2 бали; 5. Кількість використаних джерел – 2 бали. Максимальна оцінка в ході практичної роботи – 14 балів. Також, оцінюється участь у дискусії та постановка додаткових питань: кожне питання – 1 бал; уточнення в процесі дискусії – 2 бали. Загальна підсумкова оцінка, передбачає підготовку доповідей (презентацій), участь у дискусіях, постановку проблемних

	питань. Максимальна модульна оцінка становить 100 балів. Студент, який отримав підсумкову модульну оцінку менше за 20 балів, при будь-якій екзаменаційній оцінці не може отримати задовільну підсумкову оцінку з дисципліни і буде ліквідовувати академічну заборгованість під час додаткової сесії.
Допуск до екзамену	Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу всі студенти допускаються до іспиту
Екзаменаційна оцінка	Екзаменаційна оцінка є результатом виконання екзаменаційного білету, який складається з 5 тестових завдань (25 балів), 2 теоретичних питань (по 20 балів), ситуативного завдання (35 балів). Максимальна екзаменаційна оцінка становить 100 балів

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Гамова І.В. Інформаційні війни: підручник/ І.В. Гамова. – Київ: Держ. Торг.-екон. ун-т, 2022. – 184 с.
2. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навч. посіб. / О. В. Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. - 286 с.
3. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни: навч. посіб. / Г. Г. Почепцов. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2015. – 498 с.
4. *Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні: навч. посіб./ В. О. Горобцов, А. В. Колодюк, Б. А. Кормич, Т. А. Костецька; За ред.:Ю.С.Шемшученка, І.С.Чижя. – К.: Юридична думка, 2006. – 378с. (екз. 6 в бібліотеці ДТЕУ).*
5. *Шило С. Г. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. / С. Г. Шило, Г. В. Щербак, К. В. Огурцова. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 219 с. (екз. 1 в бібліотеці ДТЕУ).*